

SERIA DE AUTOR
FRANZ KAFKA

FRANZ KAFKA

METAMORFOZA

INTEGRALA PROZEI ANTUME

Traducere și note de
MIRCEA IVĂNESCU

Ediție îngrijită și postfață de
CRISTINA CIOABĂ

HUMANITAS
fiction

Notă asupra ediției

O primă versiune a textelor cuprinse în volumul de față a apărut în Franz Kafka, *Opere complete 1. Proză scurtă*, editura Univers, București, 1996. Câteva texte scurte postume, incluse în volumul întâi din ediția amintită (plănuită în nouă volume), au fost aici eliminate, limitându-ne la opera *antumă*. Amplele note ale traducătorului, elaborate pe baza cercetărilor recente în domeniu, le-am păstrat neschimbate.

Deoarece Mircea Ivănescu (26 martie 1931–21 iulie 2011) n-a apucat să revină asupra versiunii inițiale a traducerilor sale din Kafka, au fost necesare acum, în vederea republicării, unele revizui și îndreptări ale textului, în urma unei noi confruntări cu originalul german. Am căutat însă să păstrăm amprenta inconfundabilă a expresiei care îl caracterizează pe Mircea Ivănescu, un traducător dublat de un poet, căruia îi datorăm transpunerea românească a acestor adevărate poeme în proză, cum sunt cele mai multe dintre povestirile kafkiene. Traducătorul a folosit ediția germană Franz Kafka, *Gesammelte Werke in zwölf Bänden*, îngrijită de Hans-Gerd Koch, Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt am Main, 1994. La rândul nostru, am utilizat versiunea de ultimă actualitate a textului german, datorată tot lui Hans-Gerd Koch, din ediția Franz Kafka, *Drucke zu Lebzeiten / Scrieri tipărite în timpul vieții*, Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 2002.

Volumele publicate de Kafka în timpul vieții sunt următoarele: *Betrachtung – Contemplare*, Ernst Rowohlt Verlag, Leipzig, 1913 (apărut însă în 1912); *Der Heizer – Fochistul*, Kurt Wolff Verlag,

Leipzig, 1913; *Die Verwandlung – Metamorfoza*, Kurt Wolff Verlag, Leipzig, 1915; *Das Urteil – Verdictul*, Kurt Wolff Verlag, Leipzig, 1916; *In der Strafkolonie – În colonia penitenciară*, Kurt Wolff Verlag, Leipzig, 1919; *Ein Landarzt – Un medic de țară*, Kurt Wolff Verlag, München și Leipzig, 1919; *Ein Hungerkünstler – Un artist al foamei*, Verlag Die Schmiede, Berlin, 1924.

Imaginile din volum ilustrează coperta sau pagina de titlu ale edițiilor princeps în care au apărut scrierile antume ale lui Kafka. În cazul textelor apărute în reviste și ziare, au fost reproduse coperta sau prima pagină cu antet ale publicațiilor. Detalii cu privire la prima apariție a textelor sunt cuprinse în notele de la sfârșitul povestirilor. Pentru două dintre ilustrații, care conțin și intervenții scrise de mână ale lui Kafka, oferim aici precizări: mai întâi, traducerea dedicației de pe pagina de titlu a volumului *Contemplare* (la pagina 14): „Domnișoarei Felice Bauer, aceste amintiri din vremuri apuse, pline de nefericire, prin care sper, abil, să-i dobândesc favorurile“. Pagina de titlu a volumului *Un medic de țară* (reprodusă la pagina 172) conține corecturile lui Kafka, făcute în toamna anului 1919, pe șpaltul volumului ce urma să apară la Kurt Wolff Verlag (sursa: www.franzkafka.de).

C.C.

TEXTE PUBLICATE ÎN VOLUME

CONTEMPLARE¹

Pentru M.B.

FRANZ KAFKA

BETRACHTUNG

Fra Fräulein Felice Bauer,
im mich bei ihr mit diesen
Erinnerungen an alte unglückliche
Zeiten einzuweihen.

100g 11. 12. 12
Franz Kafka

MDCCCXIII

ERNST KOWOLITZ VERLAG

LEIPZIG

Copii pe drumul de țară²

Auzeam căruțele trecând prin fața gardului grădinii, uneori le și vedeam prin golurile lent clătinate ale frunzișului. Cum le mai trosnea în aerul cald al verii lemnul spițelor și al osiilor! Muncitorii care veneau de la câmp vorbeau și râdeau, făcând gălăgie.

Ședeam în micul nostru scrânciob, odihnindu-mă printre copacii din grădina părinților mei.

Prin fața gardului nu mai contenea vânzoleala. Copiii care treceau în fugă dispăreau într-o clipă; căruțele de la câmp, cu bărbați și femei cocoțați peste snopi și alții mergând pe alături, întunecau cu umbrele lor straturile de flori; către seară l-am văzut pe un domn cu baston făcându-și încet plimbarea și un grup de fete care-i veneau înaintea ținându-se de braț îl salutară pășind la o parte în iarba de la marginea drumului.

Apoi niște păsări zburau pe deasupra mea, ca împrășcate, le urmăream cu privirea, vedeam cum urcă dintr-o suflare, până când nici nu mai știam dacă ele se înalță sau eu cad, și ținându-mă, din slăbiciune, de corzile scrânciobului, începeam să mă legăn încețitor. Curând mă legănam mai tare și în vremea asta aerul începea să adie mai răcoros, iar în locul păsărilor în zbor apăreau stelele tremurătoare.

Masa de seară mi se aducea la lumina lumânărilor. Deseori îmi întindeam amândouă brațele pe tăblia mesei și, deja obosit, mușcam din pâinea cu unt. Perdelele uzate se umflau în vântul cald și, uneori, câte unul care trecea pe afară le ținea cu mâinile, dacă voia să mă vadă mai bine și să stea de vorbă cu mine. De cele mai

multe ori lumânarea se stingea repede și fluturii strânși acolo se mai legănau o vreme în fumul întunecos al feștilei. Dacă vreunul de la fereastră mă întreba ceva, mă uitam la el ca și cum aș fi privit departe în zare sau în gol, și de altfel nici lui nu-i păsa prea mult de vreun răspuns.

Apoi unul din ei sărea peste pervazul ferestrei și-mi spunea că ceilalți se strânseseră deja în fața casei, așa că mă ridicam, e drept, oftând, în picioare.

„Ei, na, acum de ce oftezi? Ce s-a mai întâmplat? Vreo nenorocire anume pe care n-o mai putem drege? Una din care chiar nu ne mai putem reveni niciodată? Chiar e totul pierdut?”

Nimic nu era pierdut. Ieșeam în fugă în fața casei. „Slavă Domnului, iată-vă în sfârșit!” – „Tu întotdeauna ajungi prea târziu!” – „Cum așa, eu?” Chiar tu, rămâi acasă dacă nu vrei să vii cu noi.” – „N-ai milă!” – „Cum adică n-am milă? Ce vorbă-i asta?”

Străpungeam noaptea cu capetele înainte. Nu mai exista nici zi, nici noapte. Uneori, nasturii de la jachetele noastre se frecau unii de alții, ca niște dinți, alteori alergam păstrând între noi aceeași distanță, flăcări ieșindu-ne din gură, de parcă eram niște fiare de la tropice. Precum cuirasierii în războaiele de demult, țopăind și sărind sus în aer, ne zoream unii pe alții în jos pe străduța cea scurtă și, dintr-un salt, o luam în sus pe drumul mare. Câte unii intrau în șanțurile de pe margine și, abia ce dispăreau în tufișurile întunecate, că se și arătau, ca niște străini, sus, în câmp, uitându-se de acolo la noi.

„Dați-vă jos de acolo!” – „Veniți mai întâi aici sus!” – „Ca să ne împingeți voi jos? Nici nu ne trece prin gând, măcar la atâta ne duce și pe noi capul.” – „Atâta sunteți de lași, vreți să spuneți. Ia veniți încoace, veniți!” – „Serios? Voi sunteți ăia care să ne-împingă pe noi? Ia să vă vedem de ce sunteți în stare!”

Începeam asaltul, izbindu-ne de-a dreptul în piept și, aruncați jos, ne trezeam lungiți în iarba din șanțul drumului, căzuți acolo parcă de bunăvoie. Eram cu toții încinși, nu mai simțeam nici căldura, nici răcoarea din iarbă, doar că obosiserăm.

Dacă ne-am fi întors pe partea dreaptă și ne-am fi potrivit mâna sub cap, aproape că am fi adormit. E adevărat că am fi vrut să ne mai ridicăm încă o dată de acolo, cu bărbia în sus, dar asta doar ca să cădem într-un șanț mai adânc. Și am fi vrut, cu brațele ridicate pieziș, cu picioarele desfăcute oblic, să ne aruncăm deodată în gol și, sigur, să cădem iarăși într-un șanț și mai adânc. Și n-am mai fi vrut să se termine.

Ne-am fi putut întinde, cât eram de lungi, în ultimul șanț, mai ales în genunchi simțeam nevoia asta, dar nici nu ne trecea prin cap s-o facem și zăceam, pradă plânsului, pe spate, de parcă am fi fost bolnavi. Mai tresăream doar atunci când vreun băiat, cu coatele strânse pe lângă trup, cu tălpile întunecate, sărea peste noi din tufișuri spre drum.

Luna era de acum sus, o diligență de poștă se vedea trecând în lumina ei. Un vânt slab se ridica de peste tot, îl simțeam și în șanț, iar, aici, aproape, începea să foșnească pădurea. Și atunci parcă nu-ți mai era așa de la-îndemână să stai singur.

„Unde sunteți?“ – „Veniți încoace!“ – „Cu toții!“ – „Ce te-acunzi acolo, lasă prostiile!“ – „Nu știți că a și trecut poșta?“ – „Ei, nu! A și trecut?“ – „Sigur, în vreme ce tu dormeai, a trecut pe aici.“ – „Am dormit eu? Nu poți spune una ca asta!“ – „Taci din gură, se vede pe tine.“ – „Ia mai lasă-mă!“ – „Veniți odată!“

Alergam acum mai strânși, unii își întindeau mâinile spre ceilalți, ni se părea că nu ne putem ridica destul de sus capul, căci coboram. Unul scotea un strigăt de luptă indian, goneam în galop ca niciodată, când săream în sus vântul ne ridica din șolduri. Nimic nu ne-ar mai fi putut opri; alergam în așa fel încât, chiar și atunci când ne depășeam unul pe altul, puteam privi netulburați în jur, cu mâinile strânse la piept.

La podul de peste torent ne opream locului; cei care alergaseră mai departe se întorceau acum. Sub noi, apa se izbea de pietre și rădăcini, ca și când nici n-ar fi fost noapte târziu. Nu era nimic care să-l oprească pe vreunul dintre noi să nu sară pe balustrada podului.

Dincolo de tufișuri, în depărtare, trecea un tren, toate vagoanele erau luminate, cu geamurile doar puțin coborâte. Vreunul din noi începea un cântec mai deocheat, însă cu toții voiam să cântăm. Cântam tot mai repede, mai repede decât trenul ce trecea prin fața noastră, ne bălăbăneam brațele, căci vocea nu ne mai era de ajuns, ne ridicam glasurile într-o îmbulzeală care ne făcea fericiți. Când îți amesteci vocea cu altele e ca și cum ai fi prins într-o undiță.

Și astfel cântam, cu pădurea în spate, pentru urechile îndepărtătorilor călători. Cei mari erau încă treji în sat, mamele pregăteau culcușurile pentru noapte.

Era de-acum timpul. Îl sărutam pe cel care era lângă mine, le mai întindeam, doar așa, mâinile celor trei de mai aproape, începeam să alerg în jos, îndărăt, pe drum, nimeni nu mă mai striga. La prima răspântie, unde ei nu mai puteau să mă vadă, coteam și alergam pe potecile câmpului iarăși în pădure. Tănjeam după orașul dinspre miazăzi, despre care în satul nostru se spunea:

„Acolo sunt oameni! Și imaginați-vă că aceia nu dorm!“

„Și de ce adică nu dorm?“

„Pentru că nu sunt obosiți niciodată.“

„Și de ce nu?“

„Pentru că sunt nebuni.“

„Și ce, nebunii nu obolesc?“

„Cum ar putea nebunii să obosească!“

Demascarea unui șarlatan³

În sfârșit, către ora zece seara, împreună cu un om pe care-l cunoscusem înainte doar pe fugă și care, de data aceasta, mă acostase pe nepusă masă și mă trăsese două ceasuri după el în jur, pe străzi, am ajuns în fața casei impozante unde fusesem invitat la o petrecere.

„Bine!“ am spus și mi-am lovit palmele una de alta ca semn că era neapărat necesar să ne despărțim acum. Mai făcusem și înainte câteva încercări mai puțin hotărâte. Obosisem de tot.

„Urcați chiar acum?” a întrebat el. Auzeam din gura lui un zgomot ca și cum și-ar fi scrâșnit dinții.

„Da.”

Doar eram invitat, îi spusese deja lucrul acesta. Eram invitat să urc acolo unde îmi doream atât de mult să fiu acum, și nu să stau aici jos în fața ușii și să mă uit în gol peste capul interlocutorului meu. Să mai și stăm muți unul lângă altul, ca și cum ne-am fi hotărât să facem un popas lung în locul acesta. De altfel, la tăcerea aceasta începuseră să participe și casele de jur împrejur, și întunericul de deasupra lor, până la stele. Și pașii trecătorilor nevăzuți, ale căror drumuri nu aveai chef să le ghicești, și vântul care se tot împingea iarăși și iarăși de partea cealaltă a străzii, și un gramofon care cânta chiar lângă fereastra închisă a unei camere oarecare – toate se făceau auzite în tăcerea aceasta, ca și cum ea ar fi fost o proprietate a lor, de la început și pentru totdeauna.

Și însoțitorul meu se supuse, în numele său și – după un surâs – și în numele meu, își întinse brațul drept de-a lungul peretelui, în sus, și își sprijini fața, cu ochii închiși, de el.

Însă surâsul acesta n-am apucat să i-l mai văd, căci rușinea m-a făcut să mă întorc brusc cu spatele. De-abia după acest surâs mi-am dat seama că omul era un șarlatan, nimic altceva. Și totuși eu, care trăiam deja de luni de zile în orașul acesta, îmi închipuisem că-i cunosc cât se poate de bine pe șarlatanii care ne ies în cale noaptea pe la colțuri de stradă, cu mâinile întinse ca niște hangii, se strecoară pe lângă stâlpii cu afișe la care ne oprim, se joacă de-a v-ați ascunselea și, de după curbura stâlpului, pândesc, cel puțin cu câte un ochi, sau, când ni se face deodată frică pe la întretărirea străzilor, ne răsar în față balansându-se pe bordura trotuarului; îi înțelegeam atât de bine, doar fuseseră primele mele cunoștințe la oraș în micile hoteluri pe unde trecusem și lor le datoram prima mea întâlnire cu această încăpățănare, despre care nu-mi puteam închipui că ar fi dispărut de pe fața pământului, cu atât mai mult cu cât începusem să o simt în mine însumi. Cum îți mai răsăreau în față, chiar dacă fugiseși de mult de ei și de mult nu mai aveau ce să capete de la tine! Și nu se dădeau deoparte, nu se trăgeau în

lături, ci rămâneau să te țintuiască cu priviri care te convingeau mereu, chiar dacă veneau de departe. Și tactica lor era întotdeauna aceeași: se așezau în fața noastră, se lățeau cât puteau, căutau să ne împiedice să ajungem în locul unde voiam să ajungem; ne pregăteau în schimb un sălaș la pieptul lor și dacă, în sfârșit, simțămintele noastre atâta vreme reținute se învolburau deodată în noi, ei luau asta ca pe o îmbrățișare în care se aruncau cu capul înainte.

Iar trucul ăsta vechi eu îl recunoșteam abia acum, după ce petrecusem atâta vreme cu omul acesta. Îmi frângeam degetele ca să încerc să-mi înăbuș sentimentul de rușine.

Omul meu însă stătea mai departe sprijinit acolo, de perete, ca și până acum, se considera în continuare drept un mare isteț care-i prinde pe fraieri, iar mulțumirea cu propria lui soartă îi îmbujorase obrazul rămas liber.

„Te-am recunoscut!“ i-am spus și l-am bătut ușor pe umăr. Apoi m-am grăbit în sus pe trepte și chipurile atât de devotate, fără vreun motiv anume, ale slujitorilor din anticameră m-au făcut să mă bucur ca de o surpriză plăcută. I-am privit pe toți la rând în timp ce mi se lua mantaua de pe umeri și mi se ștergeau de praf cizmele. Respirând adânc și îndreptându-mi trupul, am intrat apoi în salon.

Plimbare neașteptată⁴

Seara, când pare că te-ai hotărât definitiv să rămâi acasă, ți-ai îmbrăcat halatul după cină, te-ai așezat la masa luminată și ai început lucrul sau jocul⁵ după a cărui încheiere de obicei te duci la culcare, când afară este o vreme neprietenosă care face de la sine înțeles faptul că ai să rămâi acasă, când ai stat atât de mult timp liniștit la masă, încât, dacă ai ieși acum, ai stârni uimirea generală, când s-a stins deja lumina pe scară și poarta casei e încuiată⁶ și când totuși, în ciuda a toate acestea, te ridici în picioare cuprins deodată de neliniște, îți schimbi haina și apari îndată îmbrăcat ca pentru stradă, le spui că trebuie să pleci de acasă, și chiar o faci după ce ți-ai luat la revedere în grabă, și când, în plus, după ce ai trântit

ușa locuinței cu mare repeziciune⁷, îți spui că ai lăsat în urma ta, mai mult sau mai puțin, o iritare, când te regăsești pe stradă cu membrele care răspund cu o promptitudine deosebită acestei libertăți pe care nici nu o mai așteptau și pe care le-ai acordat-o deodată, când prin această singură hotărâre simți că s-au strâns în tine toate posibilitățile de a lua hotărâri, când înțelegi, cu o certitudine mai mare ca de obicei, că ai acum în tine mai multă putere decât ai nevoie ca să înfăptuiești și să înduri cea mai rapidă schimbare și când te plimbi astfel pe străzile lungi – atunci, în seara aceasta, ai ieșit cu totul din familia ta⁸, care se abate la o parte în neființă, în timp ce tu însuși, căpătând contururi acum ferme, negre și, simțindu-ți încordați mușchii coapselor când ți-i izbești în mers pe la spate, te înalți la adevărata ta statură.

Și toate astea ar fi în și mai mare măsură confirmate, dacă la ceasul acesta târziu de noapte ai vizita un prieten, ca să vezi cum îi mai merge.

*Hotărâri*⁹

Pentru a ieși dintr-o stare de spirit mizerabilă trebuie, cu voință energetică, să fii tu însuși ușor. Mă smulg de pe scaun, ocolesc masa, îmi dezmoțesc capul și gâtul, îmi aprind foc în priviri, îmi încordez mușchii din jurul ochilor. Mă opun oricărui simțământ, îl salut furtunos pe A. dacă se întâmplă să apară, îl îngădui prieteneste pe B. în camera mea, de la C. voi sorbi cu înghițituri mari tot ceea ce îmi va spune, în ciuda suferinței și osteneții pe care mi le pricinuieste.

Dar, chiar de va fi așa, totul, și ceea ce este ușor, și ceea ce este greu, se va împotmoli odată cu fiecare greșală inevitabilă și va trebui să mă învârtesc în cerc înapoi.

De aceea, sfatul cel mai bun este să accepți totul, să te comporți ca o masă greoaie și, chiar dacă te simți ca împins de vânt, să nu te mai lași ispitit la nici un pas inutil, să-i privești pe ceilalți cu ochi de animal, să nu simți nici o remușcare, pe scurt să-ți reprimi cu

propria mână orice urmă rămasă din fantomatica viață, adică să-ți sporești mereu odihna cea de pe urmă și să nu lași să existe nimic în afara ei.

Un gest caracteristic pentru o asemenea stare de spirit este să-ți treci degetele mici peste sprâncene.

*Excursie în munți*¹⁰

„Nu știu“, am strigat fără sunet, „chiar nu știu. Dacă nu vine nimeni, atunci chiar nu vine nimeni. N-am făcut niciodată nimă-nui vreun rău, nimeni nu mi-a făcut mie vreun rău, dar nici nu vrea să mă ajute nimeni. Absolut nimeni. Dar nu e chiar așa. Nu că nu mă ajută nimeni – căci atunci chiar nimeni n-ar mai fi drăguț cu mine. Aș vrea atât de mult – de ce să nu vreau, în fond – să fac o excursie împreună cu astfel de oameni, care sunt pur și simplu nimeni. Firește, în munți, unde în altă parte? Cum se înghesuie acești nimeni unii într-alții, aceste nenumărate brațe încrucișate, atârinate, aceste nenumărate picioare, despărțite prin pași atât de mici! Se înțelege, toți sunt în frac. Mergem așa, la întâmplare, vântul trece prin spațiile goale dintre noi și membrele noastre. În munți, gâtul ți-e dintr-odată liber! De mirare că nu cântăm.“

*Nefericirea celibatarului*¹¹

Pare atât de groaznic să rămâi holtei, bătrân și străduindu-te din greu să-ți păstrezi demnitatea, să te rogi să fii primit când vrei să petreci o seară printre oameni, să fii bolnav, să stai să privești săptămâni întregi camera ta pustie, să trebuiască întotdeauna să-ți iei rămas-bun în fața casei, să nu urci niciodată scările alături de soția ta, să ai în camera ta numai uși care dau în apartamentul altora, să-ți aduci singur acasă cina împachetată, să trebuiască să admiri copii străini și să nu ți se permită nici măcar să repeți: „eu n-am

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Cronologie</i>	7

TEXTE PUBLICATE ÎN VOLUME

CONTEMPLARE

Copii pe drumul de țară	15
Demascarea unui șarlatan	18
Plimbare neașteptată	20
Hotărâri	21
Excursie în munți	22
Nefericirea celibatarului	22
Negustorul	23
Privire distrată pe fereastră	25
Drumul spre casă	25
Oameni care trec în fugă	26
Călătorul	26
Rochii	27
Refuzul	28
La ce să ia aminte călăreții	28
Fereastra de la stradă	29
Doriința de a deveni indian	30
Copacii	30
Să fii nefericit	30
VERDICTUL	35
FOCHISTUL	49
METAMORFOZA	81

ÎN COLONIA PENITENCIARĂ	139
-----------------------------------	-----

UN MEDIC DE ȚARĂ

Noul avocat	173
Un medic de țară	174
Sus la galerie	180
O filă veche	181
În fața legii	183
Șacali și arabi	185
O vizită în mină	189
Satul cel mai apropiat	192
Un mesaj imperial	192
Grija unui tată de familie	193
Unsprezece fii	195
Un fratricid	200
Un vis	202
O dare de seamă pentru o Academie	204

UN ARTIST AL FOAMEI

Prima durere	217
O femeie mărunțică	220
Un artist al foamei	228
Josefine, cântăreța <i>sau</i> Poporul de șoareci	238

TEXTE PUBLICATE ÎN ZIARE ȘI REVISTE

Un breviar pentru doamne	261
Conversație cu cel care se roagă	262
Conversație cu omul beat	269
Aeroplanele din Brescia	273
Un roman al tinereții	281
O revistă acum răposată	283
Primul capitol al cărții <i>Richard și Samuel</i>	286
Prima călătorie lungă cu trenul (Praga–Zürich)	287
Vacarm	300
Din Matlárháza	301
Călărețul pe găleată	302

<i>Note</i>	305
<i>Postfață</i>	335